

Webbinarium 26 mars 2020 om Handlägggarstöd för prövning av markavvattnings

Mats Rydgård

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Miljösamverkan
Sverige

Dagordning

- Mötet spelas in.
- Bildspel: Inledning med information från projektplanen och en översikt av samarbetsytan
- Två påhittade exempel som det kan hänvisas till senare
- Fortsatt bildspel om handläggarstödet innehåll
- Visning av Samarbetsytan för vatten och miljömål/vattenverksamhet/Handläggarstöd för prövning av markavvattning:
<https://samarbetsytor.lansstyrelsen.se/fo-vatten/Vattenverksamhet/SitePages/Handläggarstöd%20prövning%20-%20Markavvattning.aspx>
- Frågor
- Paus på ca 10 minuter någon gång mitt i när det passar med en bensträckare

Projektgruppen

- Mats Rydgård, projektledare, Länsstyrelsen i Västra Götalands län
- Karl Johan Bergh, Länsstyrelsen Gävleborg
- Stöt Ulrika Andersson, Länsstyrelsen i Dalarnas län
- Peter Andersson, Länsstyrelsen i Värmlands län
- Maria Nitare, Länsstyrelsen i Skåne län

Miljösamverkan Sverige

- Verksamhetsledare Ingela Höök
- Kommunikatörer:
 - Josefine Håkansson
 - Noeline Trottlein

Referensgrupp

- Peder Eriksson, Länsstyrelsen i Örebro län
- Kristian Wennberg, Länsstyrelsen i Skåne län
- Sara Andersson, Naturvårdsverket
- Tilla Larsson, Jordbruksverket
- Åsa Lundberg, Skogsstyrelsen

Syfte

- Bidra till ökad samsyn mellan länsstyrelserna och ett effektivare arbete när det gäller prövning av markavvattningsplaner.
- Underlätta för handläggarna i arbetet med prövning av markavvattningsplaner.

Avgränsningar – inte jobba med

- Annan tillståndsprövning av vattenverksamhet
- Omprövning av markavvattnings
- Anmälan av anmälningspliktig vattenverksamhet
- Anmälan om rensning
- Smart documents i Platina

Genomförande

- Omarbeta processschema från gemensam inlämningsfunktion för skogsägare
- Utnyttja rutiner och dokument från Miljöskyddsavdelningen i Västra Götaland och handläggarestöd för tillsyn av vattenverksamhet
- Omarbeta hjälpmedel för effektiv prövning av markavvattning, exempelvis rutiner, mallar, checklistor och göra de tillägg som behövs för prövning av markavvattning
- Arrangera ett webinarium för handläggare av prövning av markavvattning.

Orientering

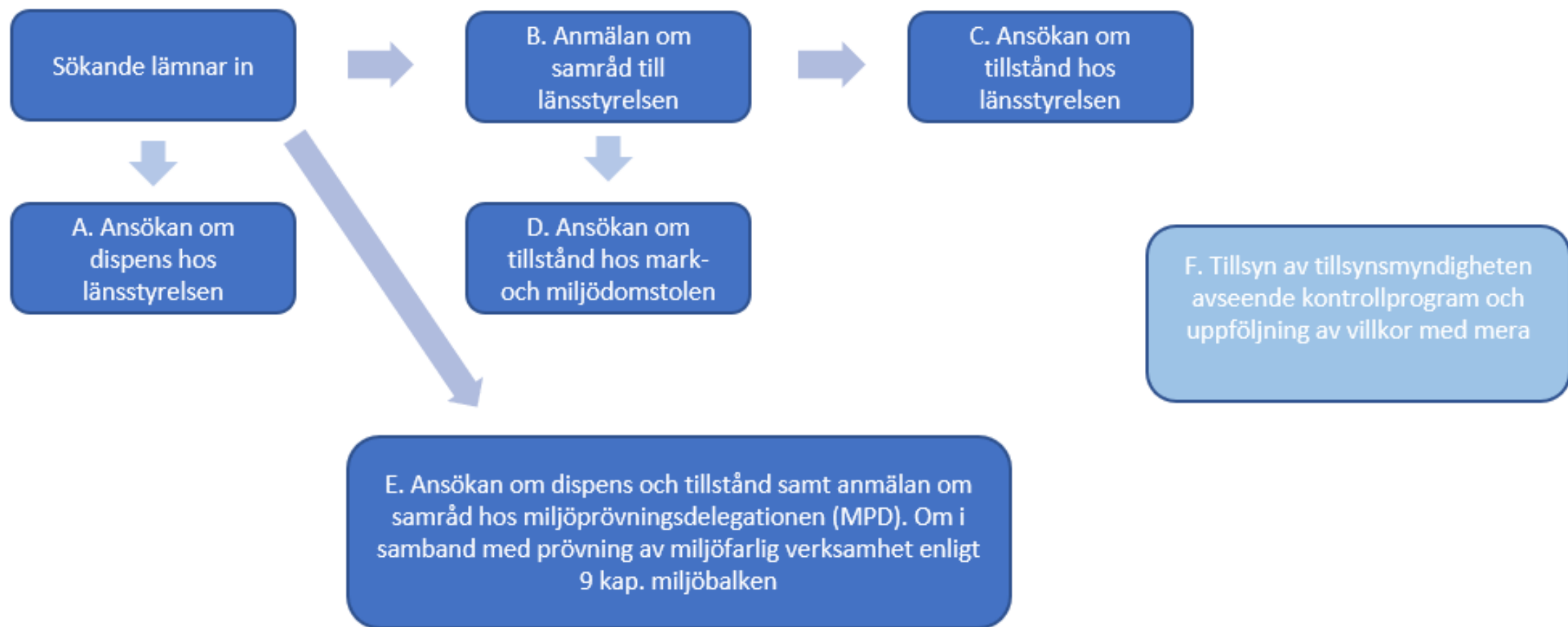
- Det finns ett exceldokument som ger översikt över alla dokument
- Flera flödesscheman finns som följer samma system för beteckningar:
A – dispens, B – samråd osv
- Det finns ett exceldokument med översikt över gällande lagstiftning

Detta handläggarskred består av några olika delar:

- 0 Inledning
- A Dispens för markavvattning
- B Samråd inför ansökan om tillstånd
- C Tillstånd till markavvattning
- D Yttrande till mark- och miljödomstol
- E Miljöprövningsdelegationen
- F Tillsyn av villkor och kontrollprogram

Allmänt flödesschema – prövning av markavvattning

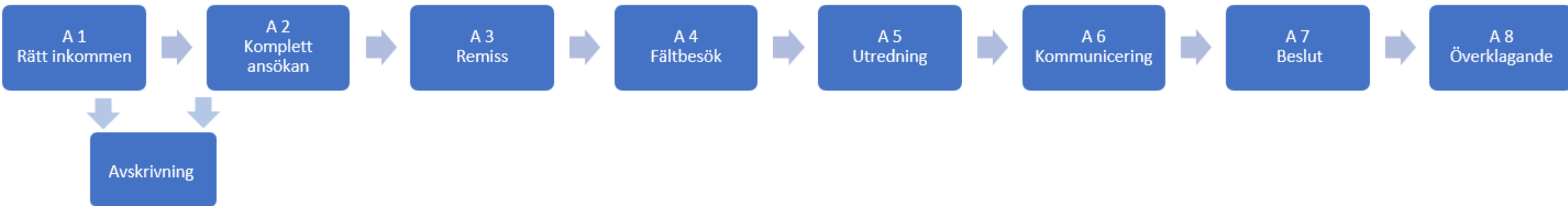
Det finns även:

- Övriga dokument (information till sökanden)
- Med ansökningsblankett och information om samråd inför ansökan om tillstånd till markavvattnings
- Länkar till:
 - Naturvårdsverket
 - Miljösamverkan Sverige
 - Havs- och vattenmyndigheten

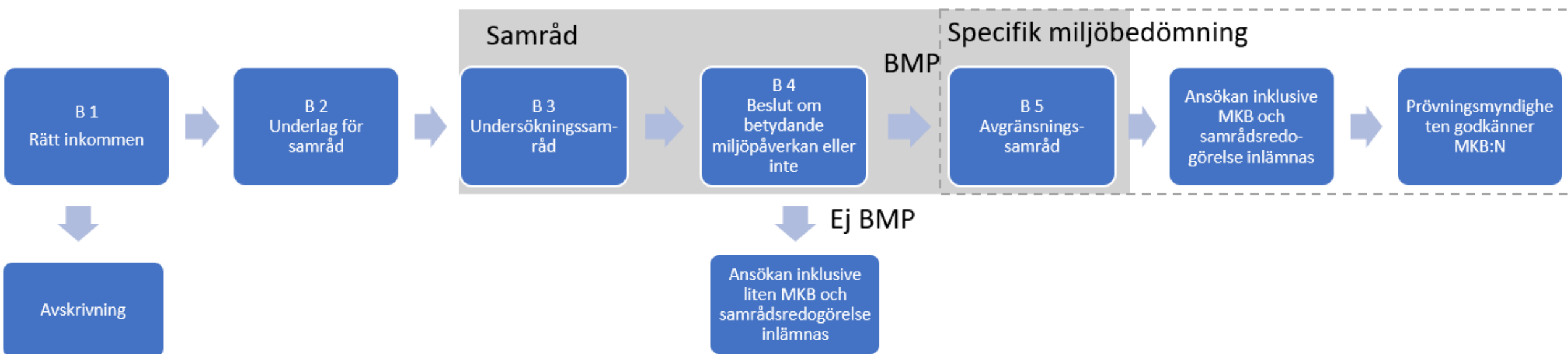
Namngivning av dokument

- Det finns fyra typer av dokument, löptext, fakta, checklistor och mallar.
- Dokumenten får därför en tredelad beteckning efter del, steg och dokumenttyp, exempelvis A 3 L Remiss.
- Beteckningen **A 3 L** betyder att i delen om ansökan om **dispens** finns en **löptext** om att skicka en remiss i **steg 3**.

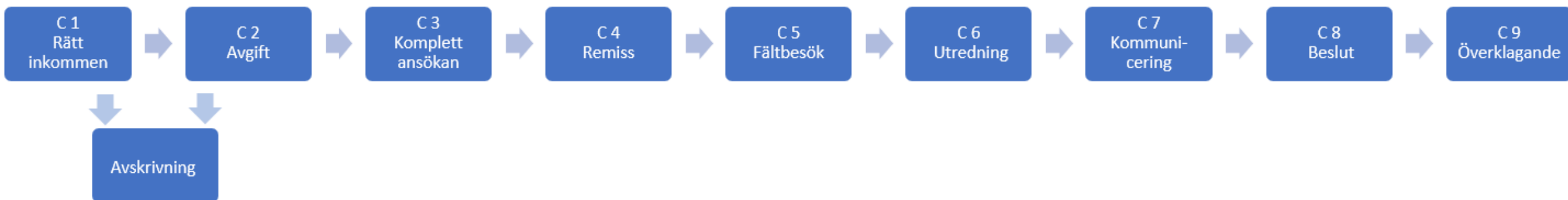
Flödesschema A - Ansökan om dispens för markavvattning

Flödesschema B - Samråd och miljöbedömningsprocessen för ansökan om tillstånd till markavvattning

Flödesschema C - Ansökan om tillstånd till markavvattning

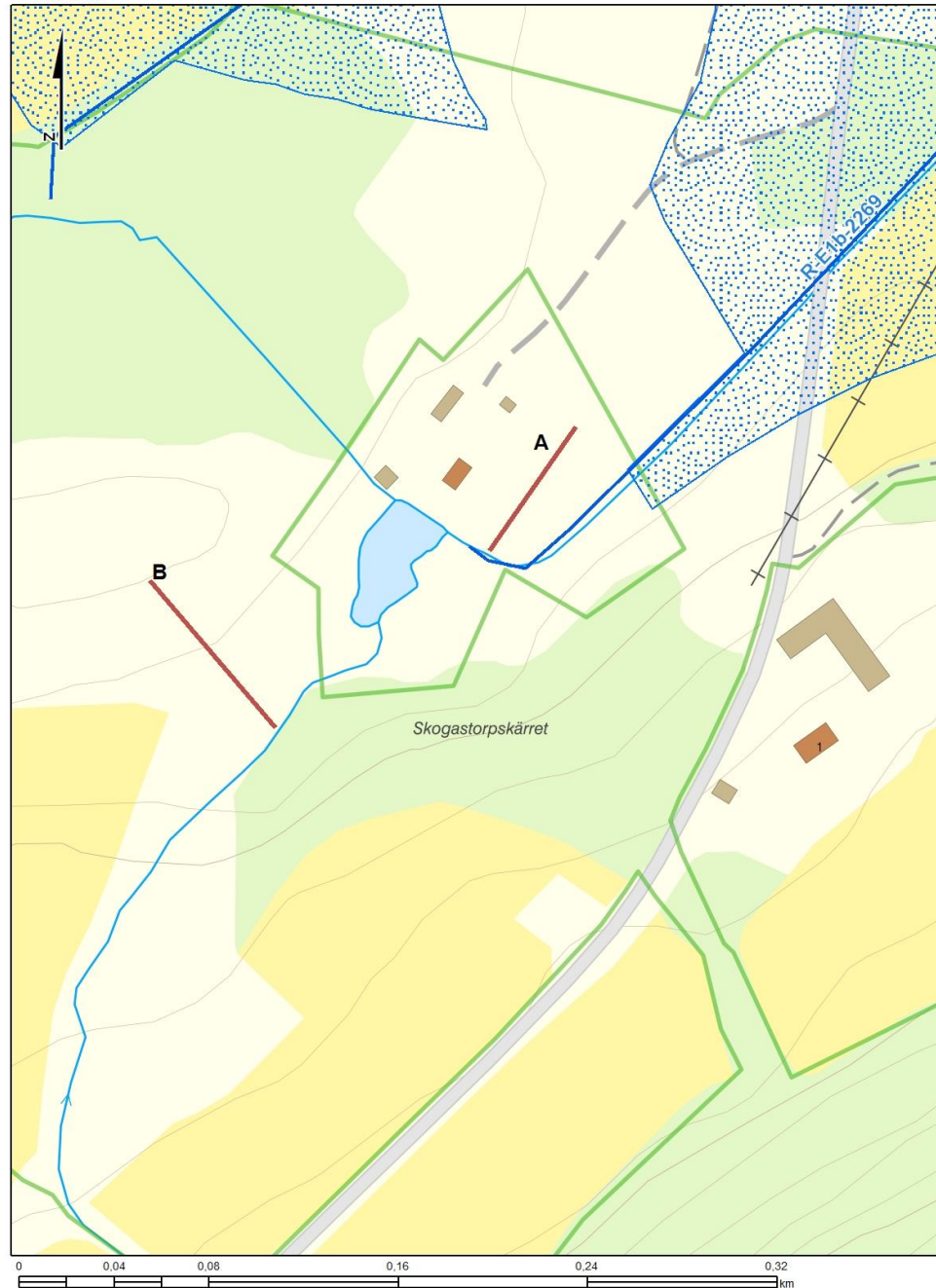

Nytt dike A och B

Påhittade exempel:

A Ansökan inom åker med utlopp i markavvattningsföretag.

B Ansökan inom kultiverad betesmark och inom naturreservat med utlopp i bäck.

Tidsåtgång, totalt och för samråd

- Enkla ärenden tar cirka tre månader
- Komplicerade ärenden tar cirka sex månader
- Samråd, del 1 undersökningssamråd bör få ta minst tre veckor för synpunkter. Del 2 med ev. avgränsningssamråd likaså. De kan samköras.
- Länsstyrelsen ska fatta beslut om betydande miljöpåverkan eller inte inom 60 dagar.

Tidsåtgång – dispens- och tillståndsprövning

- Ev. remiss på tre veckor om behovet av komplettering.
- När ansökan med miljökonsekvensbeskrivning är komplett ska den kungöras och skickas på remiss för en tid av minst 30 dagar.
- Om förslag till beslut går sökanden emot bör det ges minst två – tre veckor för yttrande.
- När beslutet är klart ska det delges, ev. med kungörelse och efter delgivning är överklagningstiden tre veckor. Tid för kungörelse räknas utöver det.
- Samordning kan göras så att dispens och tillståndsbeslut skrivs ihop.

Definitionen på markavvattning:

”en åtgärd som utförs för att avvattna mark, när det inte är fråga om avledande av avloppsvatten, eller som utförs för att sänka eller tappa ur ett vattenområde eller för att skydda mot vatten, när syftet med åtgärden är att varaktigt öka en fastighets lämplighet för något visst ändamål.”

Förbudsområden för
markavvattnings. Dispens krävs
inom de röstreckade
områdena.

Särskilda skäl för dispens

- För att få dispens krävs att det finns särskilda skäl.
- Det finns inte preciserat vad som utgör särskilda skäl.
- I förarbetena till miljöbalken anges att bedömningen av vad som är särskilda skäl måste ske främst mot bakgrund av intresset från naturvårdssynpunkt att bevara de återstående våtmarkerna inom området, samt att det berörda området i princip saknar betydelse från naturskyddssynpunkt.

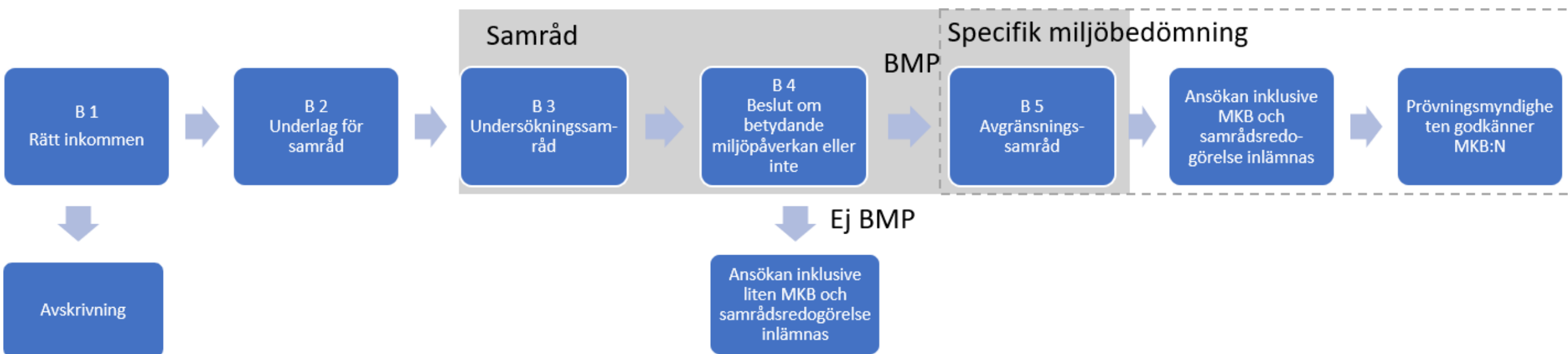
Checklista – rätt inkommen

Ny markavvattning – tillståndsplikt	Inte ny markavvattning – tillstånd till vattenverksamhet, anmälan eller inget
Syftet är att förbättra fastigheten (t.ex. för att få högre tillväxt hos grödor eller skog eller att skydda mot översvämning)	Återställande av tidigare förhållanden.
Att anlägga nya diken.	Rensning, underhåll av befintliga diken, som återställer vattnets djup och läge. Lösa sediment och vegetation tas bort ned till den befintliga fasta botten för diket. Rensning som kan skada fisket ska anmälas till tillsynsmyndigheten.

Samråd

- Samråd såvida det inte är en markavvattnings vars miljöpåverkan är utan betydelse.
- Sökanden kan välja att samköra undersöknings- och avgränsningssamråd även om det inte är önskvärt generellt.
- Efter undersökningssamråd beslutar länsstyrelsen om markavvattningen medför betydande miljöpåverkan eller inte. Beslutet ska redovisa både det som talar för och emot BMP.
- Om inte BMP räcker det med liten MKB och den måste inte kungöras i ortstidning.
- Om BMP krävs MKB och kungörelse av MKB och ansökan.

Flödesschema B - Samråd och miljöbedömningsprocessen för ansökan om tillstånd till markavvattning

Vad specifik miljöbedömning innebär

En specifik miljöbedömning innebär att den som avser att markavvattna:

- samråder om hur en miljökonsekvensbeskrivning ska avgränsas,
- tar fram en miljökonsekvensbeskrivning, och
- ger in miljökonsekvensbeskrivningen till den som prövar tillståndsfrågan.

Den specifika miljöbedömningen innebär vidare att den myndighet som prövar tillståndsfrågan:

- ger tillfälle till synpunkter på miljökonsekvensbeskrivningen, och
- slutför miljöbedömningen.

Allmänt om samråd

Samrådet ägs helt och hållet av sökanden och länsstyrelsens roll under samrådet är att vara vägledande.

Vi ska redogöra för vilka frågor vi tycker är särskilt viktiga att sökanden beskriver och fördjupar sig i.

Vi ska redogöra för sådant underlag som Länsstyrelsen har tillgång till och som vi anser kan vara värdefullt för sökanden att ta del av.

Det är viktigt att vi försöker hålla en röd tråd i det vi framför under själva samrådsmötet och det som vi sedan sätter på pränt i vårt meddelande/beslut om betydande miljöpåverkan (BMP).

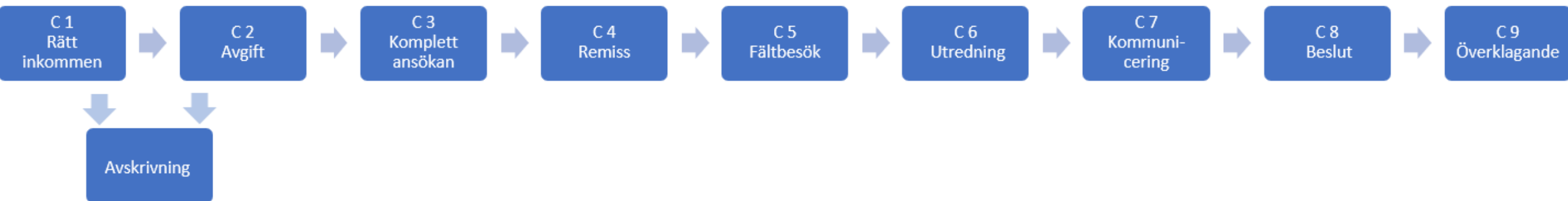
Undersökningssamråd

- I undersökningssamrådet är det en mindre krets som måste delta i samrådet. Det är enskilda berörda, dvs oftast de närmsta grannarna och övriga sakägare samt länsstyrelsen och tillsynsmyndigheten som ska delta i undersökningssamrådet. Exempel på sakägare kan vara ledningsägare och markavvattnings- eller vägsamfälligheter.
- Tillsynsmyndigheter är förutom länsstyrelsen de fem kommuner som har delegation för tillsyn (Skellefteå, Umeå, Värmdö, Österåker och Eskilstuna kommuner) samt Försvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM).

Avgränsningssamrådet

- I avgränsningssamrådets samrådsunderlag ska uppgifterna vara av den omfattning och detaljeringsgrad som behövs för att ta ställning till vilken omfattning och detaljeringsgrad miljökonsekvensbeskrivningen bör ha.
- Efter avgränsningssamråd ska samrådsredogörelsen bifogas miljökonsekvensbeskrivningen.

Flödesschema C - Ansökan om tillstånd till markavvattning

Tillståndsplikt

- Tillståndsplikten är absolut.
- Undantag finns för täckdikning som inte skadar allmänna eller enskilda intressen.
- Underhåll av vattenanläggningen är också ett sorts undantag.

Foto: Mats Rydgård

Mark- och miljödomstolen prövar när

- någon annan än sökanden ska delta i markavvattningen,
 - det yrkas på särskild tvångsrätt eller
 - om det yrkas på ersättning eller inlösen
-
- Länsstyrelsen får också överlämna ärenden om andra fastigheter än sökandens kan komma att beröras.

Miljöprövningsdelegationen

- För att få en samlad prövning av ärenden som prövas enligt 9 kap. miljöbalken, t. ex. torvtäkter, ska exempelvis markavvattning som har samband med och samma sökanden som en miljöfarlig verksamhet prövas av miljöprövningsdelegationen (MPD).
- Då söks både dispens och tillstånd hos miljöprövningsdelegationen vid länsstyrelsen.

Avgift

- Ansökan om tillstånd till markavvattning är avgiftsbelagd.
- Avgiften tas ut oavsett om ansökan leder till ett tillstånd eller avslag.
- Det är den sammanlagda längden på dikessträckningen för markavvattningen avgör vilken avgift som kommer att debiteras sökanden.

Överväganden om kompletteringsbehov

- Till vilka behöver ansökan remitteras (t.ex. miljö-, räddnings-, tekniska nämnden, VA, SGU/SGI, Naturvårdsverket, HaV, Kammarkollegiet, Försvaret, Skogsstyrelsen, Jordbruksverket, Sjöfartsverket)?
- Behövs ytterligare undersökning/ar?
- Vilka kompletteringar kan vi se behov av/utöver dem som begärs av myndigheter m.fl.? **OBS!**– Är alla kompletteringar nödvändiga för att hantera ärendet??

Kungörelse

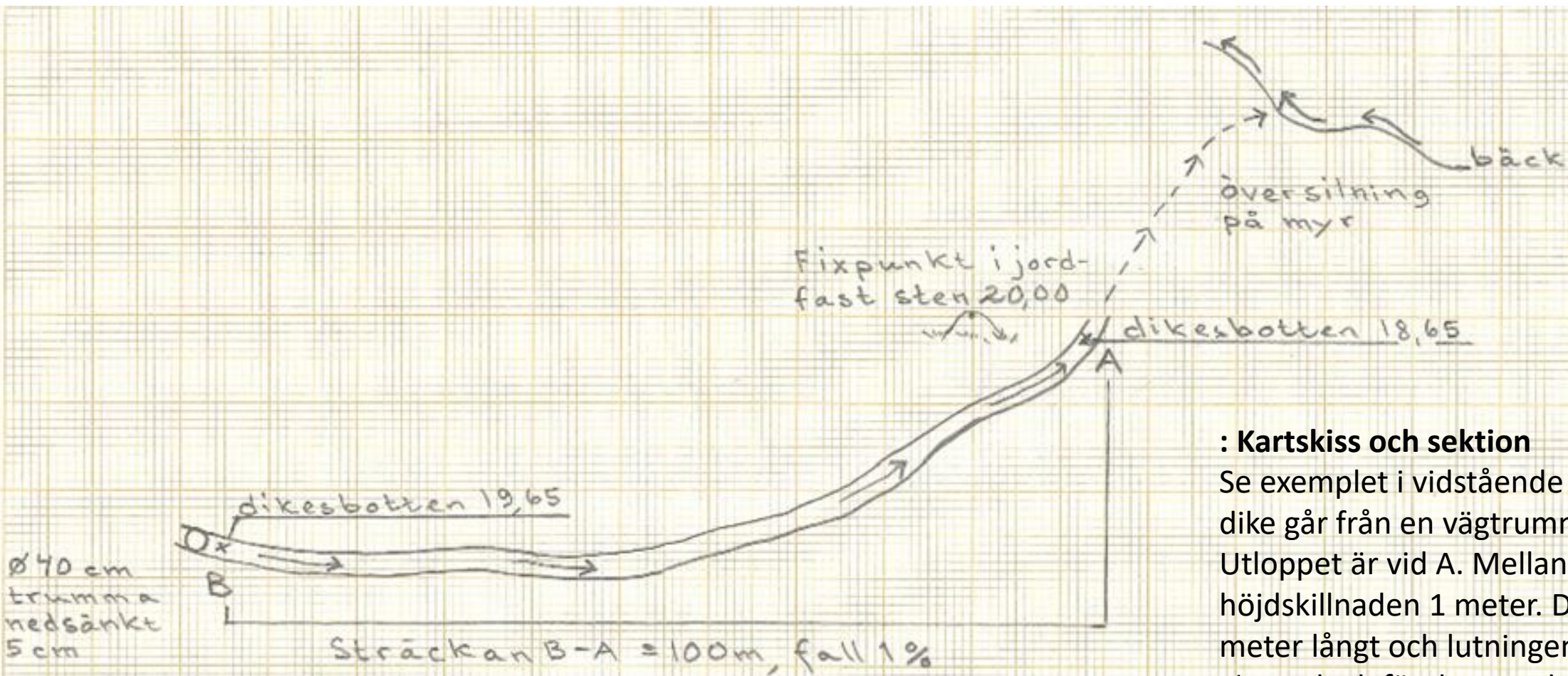
- Ansökan och miljökonsekvensbeskrivning ska kungöras i ortstidning när markavvattningen medför betydande miljöpåverkan.
- Kungörelse ska ske i alla ortstidningar med minst 5% täckning i kommunen.
- Remisstid från kungörelsedatum ska vara minst 30 dagar

Fältbesök

- I många prövningar av markavvattningsärenden är det bra att göra ett fältbesök för att bedöma ansökan och skriva ett tydligt beslut.
- Det är oftast lämpligt att fältbesöket aviseras i förväg till den berörda ägaren och att du förklarar varför du behöver göra fältbesök. Det bäddar för en god kommunikation framöver med sökanden.
- Du kan också kombinera besöket med samrådsmöte.

Under fältbesöket

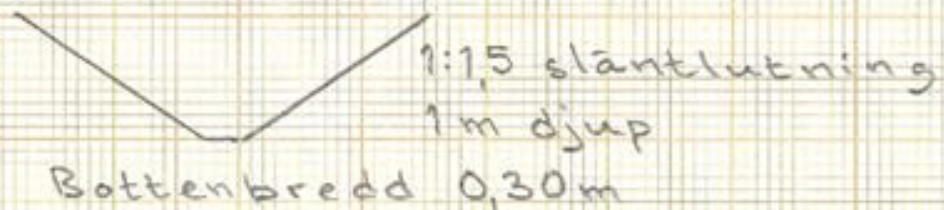
- Berörs allmänna intressen på ett sätt som inte är angivet i ansökan?
- Berörs något enskilt intresse som inte angivits i ansökan?
- Behövs fler olika typer av samråd, dispenser eller tillstånd enligt annan lagstiftning?
- Finns det gammal fixpunkt eller lämpliga platser att anlägga en fixpunkt på?
- Kan inmätning ske på det sätt som planeras?
- Finns det lämpliga skadeförebyggande åtgärder att utföra?

: Kartskiss och sektion

Se exemplet i vidstående skiss. Ett nytt dike går från en vägtrumma till en myr. Utloppet är vid A. Mellan B och A är höjdskillnaden 1 meter. Diket är 100 meter långt och lutningen, fallet, är 1 %. En skadeförebyggande åtgärd är den översilning som sker över myren innan vattnet når fram till en bäck. Skalan för kartskissen är 1:10 000.

Sektion för dike. Skala 1:100

Exempel 2: Höjdsystem och fixpunkt

- Sökanden gör ett eget lokalt höjdsystem. Det har en fixpunkt på en stor jordfast sten. För att bara få positiva värden på höjderna väljs en skala där fixpunkten har höjden 20,00 meter. Dikesbotten har värdet 18,65 m i det lokala höjdsystemet och ligger 1,35 m lägre än fixpunkten. Fixpunkten ligger 10 meter från dikets utlopp på myren.
- I en jordfast sten eller berg görs ett kryss eller annan varaktig markering, till exempel med en sliprondell, borr eller huggmejsel. Avstånd och riktning eller väderstreck anges för att beskriva läget för fixpunkten.
- Inmätning av djup kan i mycket enkla fall ske med vattenpass och bräda, men sker oftast med avvägningsinstrument.

Exempel 3:

Sektionen

Se exemplet i bilden till höger. Släntlutningen är

1:1,5 och bottenbredden är

0,30 meter.

Släntlutningen kan anges som förhållandet mellan djupet och avståndet för dikets bredd.

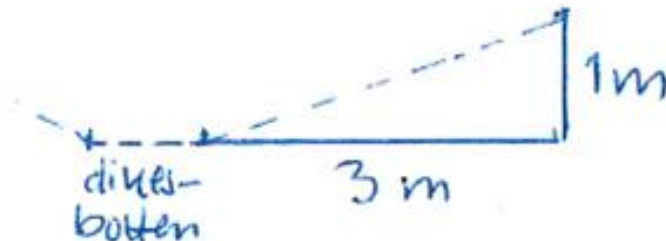
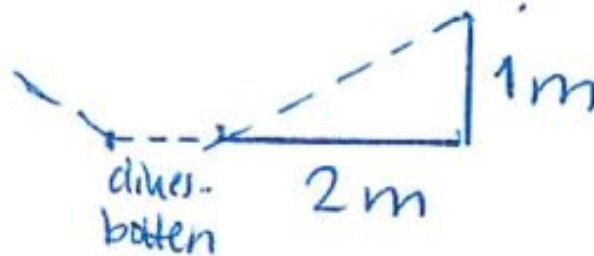
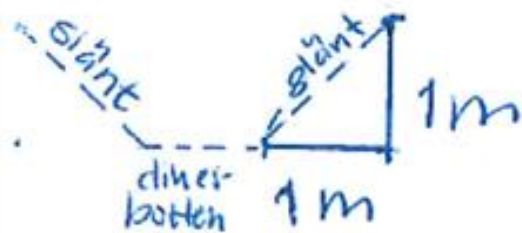
Släntlutning

(dikeshdjup : längd)

1 : 1

1 : 2

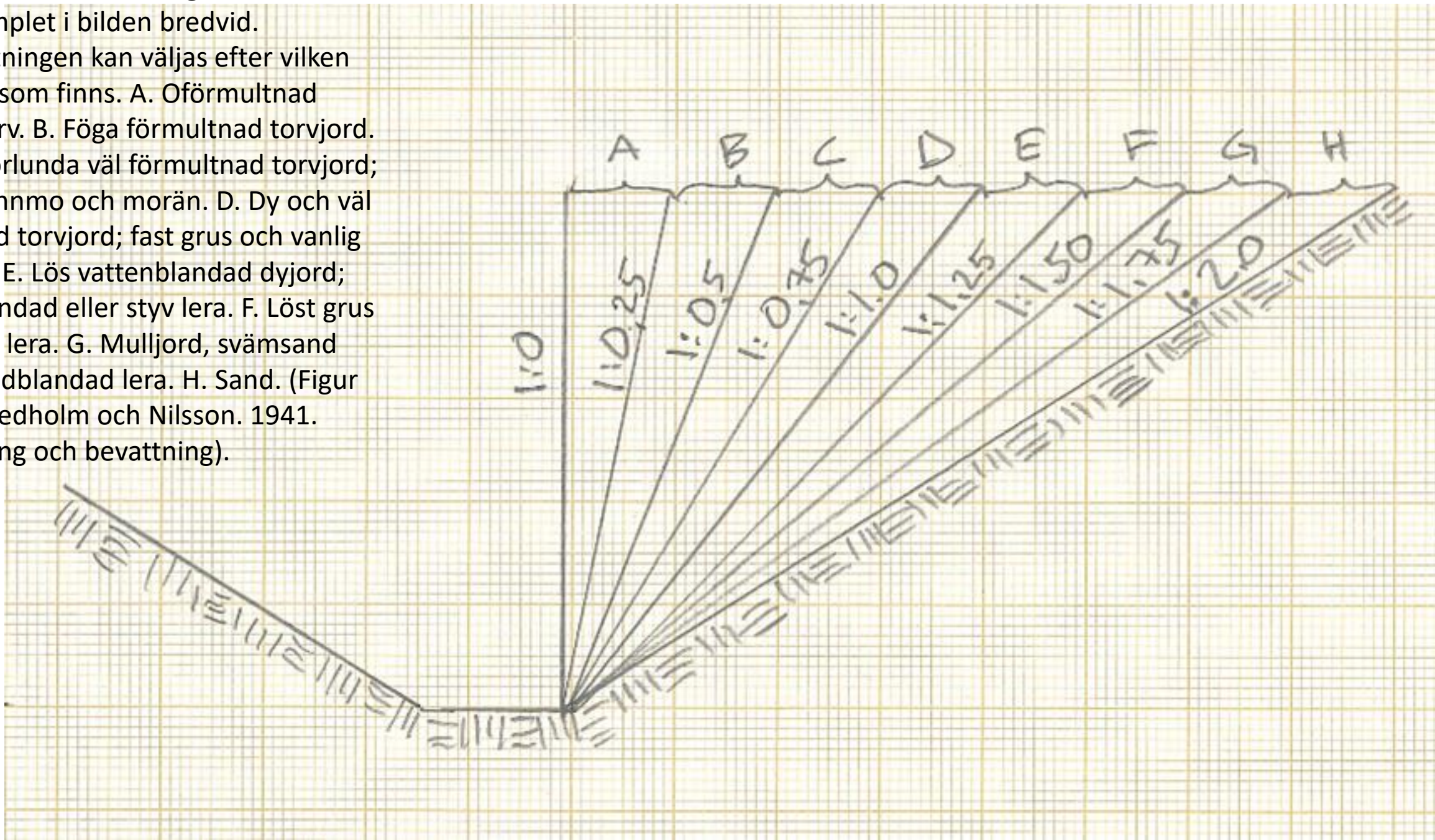
1 : 3

Exempel 4: Släntlutning

Se exemplet i bilden bredvid.

Släntlutningen kan väljas efter vilken jordart som finns. A. Oförmultnad mosstorv. B. Föga förmultnad torvjord. C. Någorlunda väl förmultnad torvjord; hård pinnmo och morän. D. Dy och väl multnad torvjord; fast grus och vanlig morän. E. Lös vattenblandad dyjord; grusblandad eller styv lera. F. Löst grus och lätt lera. G. Mulljord, svämsand och sandblandad lera. H. Sand. (Figur efter Fredholm och Nilsson. 1941. Avdikning och bevattning).

Checklista för miljökvalitetsnormer

Frågeställning	Följdfrågor/vägledning
2. Ta reda på vattenförekomstens status samt vilka kvalitetsfaktorer/parametrar/index/ämnen som avgjort statusen. Ta även reda på vilken/vilka MKN som är bestämd för vattenförekomsten och när den ska vara uppnådd.	Beskriv vilka miljöproblem som finns i vattenområdet. För ytvatten ekologisk och kemisk status. För grundvatten kemisk och kvantitativ status. Underlag finns i VISS. Titta även på andra relevanta underlag som kan ge information om miljötillståndet i övrigt. Om normen har tidsfrist kan det indikera att statusen behöver förbättras, till exempel god ekologisk status 2021. Informationen kan erhållas i motiveringstexten till normen. Statusen får inte försämrats (avvägning enligt Miljöbalken 2:7 st 1).

Utredning

- Även om sökanden ska lämna de uppgifter som behövs för prövningen kan viktigt underlag kontrolleras så det blir tydligt om andra fastigheter eller rättigheter kan påverkas om ansökan beviljas.
- Domar kan behöva beställas från Mark- och miljödomstol och äldre flygfoton kan beställas från Lantmäteriet.
- Andra underlag som kan användas är damminventering, detaljplaner, bevarandeplaner, andra tillstånd och dispenser, bygglov, servitut, arrenden med mera.

Markavvattningsföretag

- Flera länsstyrelser har digitaliserat eller håller på att digitalisera sitt arkiv med handlingar över markavvattningsföretag.
- Handlingar för tillstånden för markavvattningsföretag bildade före 1879 års dikningslag finns i Landsarkiven eller i Riksarkivet.
- Tillstånden enligt 1879 års dikningslag finns hos Lantmäteriet
- De som bildats enligt 1918 eller 1983 års vattenlag finns hos länsstyrelserna i lantbruksingenjörens arkiv.
- Nya tillstånd till markavvattning enligt miljöbalken efter 1998 är arkiverade där prövningen skett hos respektive Mark- och miljödomstol, medan andra markavvattningar prövade av länsstyrelserna är arkiverade bland allmänna handlingar.
- Vid omprövning genom stämningsmål får inte alltid länsstyrelsen en kopia på domen. Vid förrättningarna om tillstånd bildade förrättningsmannen även en samfällighet men länsstyrelsen och lantmäteriet är bara arkivmyndighet för tillstånden, inte för samfälligheterna.

Inventeringar av våtmarker och sumpskogar

Våtmarksinventeringen utfördes i huvudsak på 1980-talet.

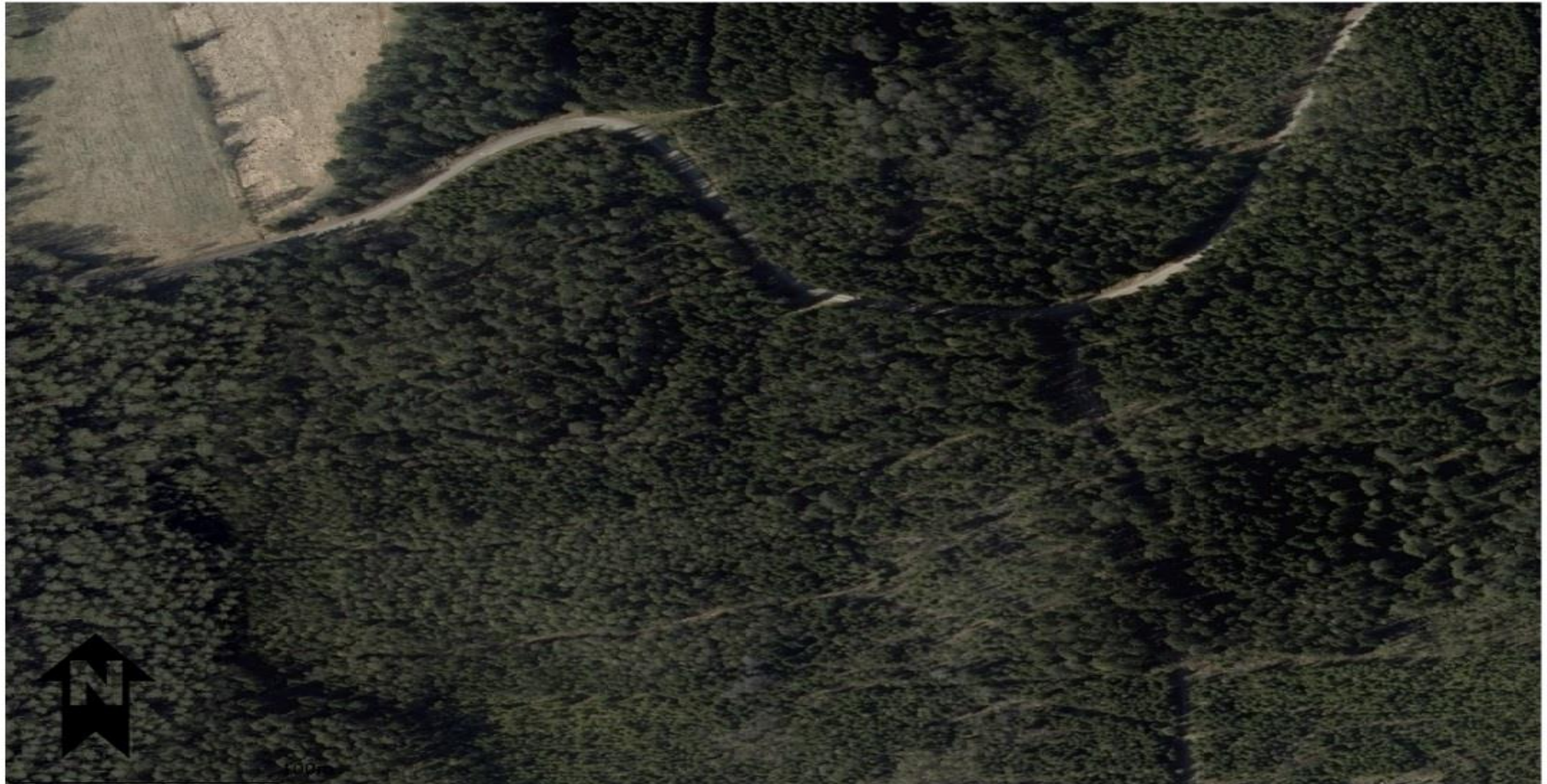
Många objekt med högre klassning är fältbesökta och har detaljerade uppgifter om vegetationen och även om förekomst av vissa arter.

Urvalet av objekt begränsades så att många mindre våtmarker, under 10 hektar, inte blev inventerade.

I sumpskogsinventeringen är endast en liten andel av objekten fältbesökta och för dessa finns mer detaljerade uppgifter.

Vid prövning av dispens för markavvattnning bör våtmarkerna vara inventerade.

Ortofoto 2016 Skog med ev. några diken

Höjdmodellen skannad 2011 med tydliga diken

Kommunicering

- Kommunikering behövs när till exempel utredningsuppgifter tillkommit och då det är nödvändigt att förankra punkterna i ett avslag med den berörda.
- Villkor som kräver förändring av den planerade verksamheten ska också kommuniceras.
- Kommunikering kan vara ett bra sätt att undvika onödiga överklaganden.
- Vid kommunikering kan det även komma fram att den berörda redan planerat för nödvändiga åtgärder eller vill återkalla ansökan. Då kan ärendet beslutas eller avslutas.

Beslut

- Ett beslut måste alltid innehålla en klargörande motivering. Här ska det framgå varför avvägningen mellan det redovisade enskilda intresset och dels det allmänna intresset för skydd av naturen, dels andra enskilda intressen visar att tillstånd inte kan meddelas eller varför ansökan kan bifallas.
- Lagstödet ska redovisas.
- Beslutet ska vara tydligt och begripligt formulerat. Ett bifall med villkor ska ha villkor som är möjliga att följa med befintlig teknik.
- Det är bra att tydliggöra beslutet med bilder, kartor och skisser.
- Uppgift om hur delgivning ska ske. Vid betydande miljöpåverkan behövs kungörelsedelgivning.
- Beslutet ska ha en hänvisning om hur man överklagar så att sökanden behandlas med rättssäkerhet.

Kungörelsedelgivning

- Om BMP ska beslutet om tillstånd kungöras i Post- och Inrikes Tidningar och i ortstidning med minst 5% täckning.
- Kungörelse till allmänheten, om hur man får information om beslutet, ska ske inom tio dagar från det att beslutet fattats. Annons i ortstidning ska i Västra Götaland beställas via Nowa Kommunikation senast en fredag kl. 10 för att införas nästkommande fredag i ortstidningen. Det innebär att Länsstyrelsen inte kan fatta beslut en måndag eller tisdag om beslutet ska kungöras inom tio dagar. Läsarna får i vissa fall inte tidningen förrän på lördagen.
- Har myndigheten uppfyllt kravet på information om beslutet inom tio dagar anses delgivning ha skett 14 dagar efter att beslutet fattades. Därefter är överklagningstiden den vanliga, tre veckor. I beslutet om kungörelsedelgivning kan man sätta datum fem veckor framåt från beslutsdatum då överklagandet senast ska ha inkommit till myndigheten.

Kopia till

- Naturvårdsverket
- Havs- och vattenmyndigheten
- Kammarkollegiet
- Skogsstyrelsen (om avvattningen rör skogsmark)
- Jordbruksverket (om avvattningen rör jordbruksmark)
- Övriga externa som yttrat sig i ärendet